

Trabzon Çalışmaları Dergisi

Journal of Trabzon Studies

Cilt/Vol 3 | Sayı/No 1
Aralık/December 2023

ARALIK 2023 | CİLT 3 - SAYI 1
DECEMBER 2023 | VOL. 3 - NO. 1

TRABZON ÇALIŞMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF
TRABZON STUDIES

2021 yılı itibarıyla yayın hayatına başlayan *Trabzon Çalışmaları Dergisi*, sosyal, beşeri, idari bilimler, şehir bölge planlama, peyzaj ve mimarlık alanlarında çalışmalara yer verilen hakemli akademik bir yayındır. Dergi, Trabzon kentine dair farklı disiplinlerin kendi yaklaşımları çerçevesinde ortaya koyacağı araştırma makaleleri çerçevesinde kente dair bir platform oluşturmayı ve bunu kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır. Dergi, Trabzon kentine dair tüm disiplinlerin gerçekleştireceği yeni veriler ortaya koyan, mevcut veriler doğrultusunda kent sorunlarını tartışan tüm araştırma makalelerinin yanı sıra teorik ve kavramsal bağlamda kentin farklı unsurlarını tartışan makalelere de açıktır. Dergide kuramsal ve analitik özgün araştırma makalelerinin yanı sıra kısa makale, rapor, derleme, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı vb. makale dışı yazılara da dergi bünyesinde her sayıda belirli oranda yer verilecektir.

Trabzon Çalışmaları Dergisi Temmuz ve Aralık aylarında olmak yılda iki kez yayımlanır.

Dergide yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yazarlara aittir; Derginin sorumluluğu yoktur.

EDİTÖRLER | *Editors*

Muharrem BAYRAK

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Abdullah UZUN

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Özgür TÜFEKÇİ

DANIŞMA KURULU | *Advisory Board*

Prof. Dr. Ruşen KELEŞ

Prof. Dr. Bünyamin ER, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Prof. Dr. İsmail KÖSE, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Vahit GÜNTAY, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Umut ÜZAR, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Cenk BEYAZ, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Hüseyin YADİGAROĞLU, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

İLETİŞİM | *Contact*

E-Posta: trabzoncalismalari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

- 6-28 Araştırma Makalesi Çambaşı Mutfak Kültüründe Kullanılan Araç Ve Gereçler Ve Gıda Saklama Yöntemleri Üzerine İşlevsel Açıdan Bir İnceleme
A Functional Study on The Tools and Food Preservation Methods Used in Çambaşı Kitchen Culture
Yusuf Ziya Sümbüllü & Emel Yaman
- 29-47 Araştırma Makalesi Trabzon Belediyesi'nin Kuruluşu ve Tarihi ile Cumhuriyet Dönemindeki Trabzon Belediye Seçimleri ve Belediye Başkanları
The Establishment and History of Trabzon Municipality and Trabzon Municipal Elections and Mayors in the Republican Period
Hakan Şener
- 48-50 Kitap İncelemesi Yassıada'da Trabzon Temsilciler
Muhammed Lütfü Osmanoğlu
- 51-64 Bibliyografya 2023 yılında Trabzon Üzerine Yazılmış Kitap ve Makaleler

Yassıada'da Trabzon Temsilcileri

Zehra Aslan, Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1. Baskı, 2023

Muhammed Lütfü Osmanoglu*

* Yüksek Lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler A.B.D., ltfosmanoglu@gmail.com.

1950'ler, Türkiye için siyasi bir kırılma noktası olmuştur. Demokrat Parti'nin (DP) iktidara gelmesiyle birlikte Türk siyasi hayatında köklü değişiklikler yaşanmıştır. Bu dönem, Türkiye'nin modernleşme süreci, ekonomi politikaları ve demokratikleşme çabaları açısından önemli bir dönem olarak hafızalara kazınmıştır. 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen askeri darbe, DP'nin ve onunla ilişkili birçok ismin hayatını köklü bir şekilde değiştirmiştir.

27 Mayıs 1960 askeri darbesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Darbe sonrasında kurulan Yassıada Mahkemeleri, Demokrat Parti (DP) yöneticilerini yargılamış ve Türk siyasetinde derin yaralar açmıştır. Trabzon, bu süreçte DP'ye güçlü destek veren illerden biri olarak ön plana çıkmıştır. Bu nedenle Trabzon, dönemin önemli siyasi merkezlerinden biri olarak, bu süreçte özel bir konuma sahip olmuştur. Şehrin DP'ye olan bağlılığı hem ekonomik beklentiler hem de Menderes yönetimine duyulan güvenle ilişkilendirilmiştir. 7 Mayıs Darbesi sonrasında ise Trabzon'da büyük bir hayal kırıklığı yaşanmış, şehrin siyasi kimliğinde değişim yaşanmıştır.

Yassıada Mahkemeleri, Trabzon halkı için sadece siyasi liderlerin yargılanması değil, aynı zamanda bir dönemin sonu anlamına gelmiştir. Prof. Dr. Zehra ASLAN tarafından hazırlanan "**Yassıada'da Trabzon Temsilcileri**" adlı bu kitap, Trabzon milletvekillerinin yaşadıklarını detaylı bir şekilde ele alarak, onların tanıklıklarına yer vermektedir. Bu eser, sadece Trabzon'un değil, Türkiye'nin yakın tarihine ışık tutan önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir. Kitap, Trabzon'un bu süreçteki rolünü ve yaşadığı siyasi sarsıntıları detaylı bir şekilde ele alarak dönemin sosyo-politik atmosferine ışık tutmaktadır. Yassıada yargılamaları üzerine yapılan bu çalışmanın dönemi anlamak isteyen araştırmacılar ve tarih meraklıları için bir rehber niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür.

Kitapta, Yassıada Mahkemeleri'nin Trabzon halkı üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınmış, özellikle şehirdeki tepkilerin boyutu ve bu tepkilerin siyasi bilinç üzerindeki etkileri titizlikle incelenmiştir. Yassıada Mahkemeleri'nin Trabzon'daki yansımaları, şehrin sosyal dokusunu derinden etkilemiş ve siyasi kutuplaşmayı daha da derinleştirmiştir. Bu süreçte Trabzon halkı, adalet arayışına girişmiş ve siyasi bilinç yeni bir form kazanmaya başlamıştır. Bu dönem, Trabzon'un siyasi tarihindeki önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. Yassıada Mahkemeleri, darbe sonrasında kurulan olağanüstü mahkemeler olarak Türkiye genelinde büyük yankı uyandırmıştır. Mahkemelerde, DP'nin önde gelen isimleri yargılanmış ve ağır cezalara çarptırılmışlardır. Trabzon, bu süreci büyük bir kaygı ve üzüntüyle takip etmiştir. Şehrin DP'ye olan desteği, mahkemelerin meşruiyeti konusunda derin şüpheler doğurmuş, halk arasında büyük bir huzursuzluğa neden olmuştur. Mahkemelerde yargılanan isimlerin Trabzon'daki yansımaları, şehirde siyasi kutuplaşmayı artırmış ve toplumsal bölünmelere yol açmıştır. Bu süreçte, Trabzon'da yaşayan pek çok insan, adaletin siyasete kurban edildiği düşüncesine kapılmış ve bu durum, şehrin siyasi bilincinde derin izler bırakmıştır. Mahkemelerin yarattığı toplumsal travma, Trabzon'da siyasi bilincin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Şehirde, DP'ye duyulan güvenin sarsılması ve siyasi belirsizlik, yeni arayışlara yol açmıştır. O dönem Trabzon çoğunluk sisteminin etkisi ile DP tarafından iki dönem üst üste kazanılmış olmasına rağmen temelinde çok güçlü bir muhalefetin olduğu bir şehir görünümü sergilemiştir. 27 Mayıs sonrası "Hürriyet" adı altında tüm Türkiye'de mitingler yapılmıştır. Bu mitinglerden ilki Trabzon'da 2 Haziran günü "Hürriyet Yürüyüşü"

adı altında gerçekleştirilmiştir. O dönemin kaynaklarında yer alan bilgilere göre Trabzon halkı, ordu ve Cemal Gürsel lehine tezahürat yaparak "Hürriyetimizi geri aldık" şeklinde sloganlar atmıştır.

Hukuki Değerlendirme: Yassıada Mahkemeleri'nin Meşruiyeti Üzerine

Yassıada Mahkemeleri, Türkiye'nin hukuk tarihinde oldukça tartışmalı bir yere sahiptir. Mahkemelerin kurulma süreci, anayasal dayanakların yetersizliği ve hukuki sürecin bağımsızlığı konusunda ciddi endişeler doğurmuştur. Trabzon'da da bu mahkemelerin hukuki meşruiyeti sıkça sorgulanmış, mahkemelerin adil yargılama ilkesine aykırı hareket ettiği yönünde geniş bir kanaat oluşmuştur. Mahkemelerde savunma hakkının kısıtlanması, sanıkların ifade özgürlüğünün ihlal edilmesi ve kararların siyasi baskı altında alınması, Trabzon'da büyük bir tepkiye yol açmıştır. Şehirdeki hukukçular, Yassıada Mahkemeleri'nin hukuki meşruiyetten yoksun olduğunu savunmuş, bu yargılamaların hukukun evrensel ilkelerine aykırı olduğunu dile getirmişlerdir. Özellikle Trabzonlu sanıkların yargılanma sürecinde yaşanan adaletsizlikler, şehirde derin bir infial yaratmıştır.

Trabzonlu milletvekillerinin Yassıada'daki yargılanma süreci, dönemin siyasi atmosferi ve bölgesel dinamikler açısından ele alınması gereken bir konu olarak kabul edilmektedir. Bölgedeki siyasi gücü elinde tutan vekiller, Demokrat Parti'nin önemli temsilcilerinden olmuştur. Ancak, 27 Mayıs darbesi sonrasında başlayan yargılamalar, vekillerin siyasi kariyerlerinin sona ermesine neden olmuştur. Yargılamalar sırasında Trabzonlu vekillerin savunmaları, dönemin hukuki normları çerçevesinde değerlendirilmiş, ancak siyasi atmosferin yoğunluğu nedeniyle objektif bir yargı süreci yaşanmamıştır. Bu kitabın en önemli bölümü, Yassıada'da yargılanan Trabzon milletvekillerinin hayatlarını ve siyasi faaliyetlerini ele alan kısım olarak dikkat çekmektedir. Bu bölüm, dört milletvekilinin (Ahmet Haluk Çulha, İsmail Şener, Osman Nuri Lermioğlu ve Salih Zeki Ramoğlu) biyografilerini ve siyasi kariyerlerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Her bir milletvekilinin belediye başkanlığı, milletvekilliği dönemi, Yassıada'daki yargılanma süreci ve sonrasındaki hayatı ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bağlamda bu çalışma 4 Trabzonlu vekilin siyasi hayatlarını ve Yassıada yargılama süreçlerini derinlemesine analiz etmiştir.

Ahmet Haluk Çulha, Trabzon'da Belediye Başkanlığı yapmış ve daha sonra milletvekili olarak seçilmiştir. Yassıada Mahkemeleri'nde "Haksız Mal İktisap" ve "Anayasayı İhlal" suçlamalarıyla yargılanmış, yaptığı savunmalarda DP iktidarının diktatörlüğe gitmediğini savunmuştur. Mahkemelerdeki savunması, DP'nin politikalarının yasallığını ve anayasaya uygunluğunu vurgulayan bir dizi argümana dayanmaktadır. Çulha, sonuç olarak mal varlığıyla ilgili suçlamalardan beraat etmiştir, ancak bu süreç onun siyasi kariyerini sona erdirmiştir.

İsmail Şener, ziraat mühendisi olup DP'den milletvekili seçilmiştir. Mahkemelerde anayasa ihlali ve haksız mal iktisap suçlamalarıyla yargılanmıştır. Şener, savunmalarında devlet adına yaptığı hizmetlerin ülkeye olan katkılarını vurgulamış, özellikle tarım ve dış ilişkiler alanında yürüttüğü çalışmalarını dile getirmiştir. Şener, mal varlığıyla ilgili suçlamalardan beraat etmiş, ancak anayasa ihlali suçlamasından dolayı ceza almıştır.

Osman Nuri Lermioğlu, sağlık sorunları nedeniyle Yassıada Mahkemeleri'nde savunma yapamamış, ancak nihayetinde beraat etmiştir. Lermioğlu'nun yaşadığı bu zorlu süreç, Trabzon'da derin bir etki bırakmış ve halk arasında siyasi tartışmalara yol açmıştır.

Salih Zeki Ramoğlu, Trabzon'da DP milletvekili olarak görev yapmış ve Yassıada Mahkemeleri'nde anayasa ihlali suçlamasıyla yargılanmıştır. Ramoğlu, mahkemelerde yaptığı savunmada anayasal düzeni ihlal etmediğini savunmuş, ancak ceza almaktan kurtulamamıştır. Cezaevinden çıktıktan sonra siyasi kariyerine devam etmeyi düşünmüş, ancak sağlık sorunları nedeniyle siyasetten uzak kalmıştır.

Kitap dört Trabzonlu vekilin hayatlarını, siyasi kariyerlerini ve özellikle yargılanma süreçlerini o dönemin bakış açısıyla objektif bir şekilde ele almıştır. Kitap, sadece Trabzon milletvekillerinin Yassıada'da yaşadıklarını ele almakla kalmamış, aynı zamanda Türkiye'nin o dönemki şartlarını da derinlemesine incelemiştir. Kitapta kullanılan kaynaklar, dönemin arşiv belgeleri, gazete haberleri, yargı kayıtları ve milletvekillerinin ailelerinden elde edilen özel belgelerle desteklenmiştir. Yazarın titiz

bir araştırma süreci geçirdiği ve bu süreçte elde ettiği bilgileri ayrıntılı bir şekilde aktardığı görülmektedir. Kitabın güçlü yönlerinden biri ise, dönemin ruhunu ve toplumsal dinamiklerini yansıtmaya becerisinden kaynaklanmaktadır. Ancak bu ayrıntılara ufak bir eleştiri yapmak yerinde olacaktır. Kitapta bazı biyografik detayların ve alt başlıkların görece uzun olması, okuyucunun konuya ilişkin dikkatinin kaybolmasına neden olmaktadır.

Özellikle milletvekillerinin kişisel hayatlarına dair detaylar, kitabın genel akışını zaman zaman yavaşlatmaktadır. Bu noktada, daha sade ve öz bir anlatım tercih edilmesinin kitabın akıcılığını arttırabileceğini düşünmekteyim. Ayrıca hukuki detaylar yer yer karmaşık bir dille ele alınmış olup, daha anlaşılır bir dille sadeleştirilmesi kitabın genel okuyucu kitlesine hitap etme potansiyelinin artmasına neden olabilecektir.

Sonuç olarak, kitabın akademik değeri, özellikle Trabzon özelinde yapılan bu tür çalışmaların azlığı göz önüne alındığında daha da artmaktadır. Bu eser, sadece Trabzon'un değil, Türkiye'nin de yakın siyasi tarihine bir mercek tutmuştur. Bu nedenle eser, Türkiye'nin yakın siyasi tarihi üzerine yapılan çalışmalarda önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Özellikle Trabzon milletvekillerinin Yassıada Mahkemeleri'ndeki yargılanma süreçlerini detaylandıran bu çalışma, yerel düzeydeki siyasi dinamikleri anlamak açısından değerli bir kaynak niteliğinde olmaktadır. Yazar, kitabın başında belirttiği gibi, bu çalışmanın Trabzon ve Türkiye tarihi açısından önemli bir kaynak eser olmasını amaçlamıştır. Yassıada yargılamaları ve 27 Mayıs darbesi gibi önemli tarihsel olayların Trabzon özelindeki yansımalarını anlamak isteyen araştırmacılar ve tarih meraklıları için bu kitap, vazgeçilmez bir kaynak niteliğindedir. Yazar, Trabzon milletvekillerinin yaşadıklarını ve onların tarihe bıraktığı izleri anlatarak, bu kahramanların anılarını yaşatmayı başarmıştır.

